

SREBRENICA PO SREBRENICI

Ime malega vzhodnobosanskega mesta dandanes simbolizira najhujši pokol v Evropi po drugi svetovni vojni. Srebrenica, ki je dobila ime po nekdanjih rudnikih srebra, je z dogodki julija 1995 postala metafora za brezmejno človeško zlo. Vsakega julija Srebrenica pristane v središču svetovne in politične javnosti. Po 11. juliju odtava v pozabo vse do naslednjega julija, ko ostane edino upanje, da se bomo do naslednjega julija mogoče naučili kaj več oziroma nas bo Srebrenica opomnila na vse razsežnosti genocida.

Poleg nevladnih organizacij, ki na tem polju opravljajo neprecenljivo delo, je eden od možnih načinov nenehnega opozarjanja na genocidna dejanja šolski izobraževalni sistem. Genocidi so področje, ki je malokrat omenjeno, a kljub temu ostaja eden najtemačnejših delov naše preteklosti. Ne tako dolgo nazaj sem raziskovala predstavljanje islama v slovenskih osnovnošolskih učbenikih, kar je pomenilo, da sem pregledala vse slovenske osnovnošolske učbenike. Pri raziskovanju sem med drugim zasledila tudi omembo genocida v Srebrenici. Z velikim zanimanjem sem postala pozorna pri nadaljnjem raziskovanju, vendar se genocid v Srebrenici v slovenskih osnovnošolskih učbenikih omenja le v enem zgodovinskem učbeniku, in sicer za 9. razred osnovne šole. V učbeniku Raziskujem preteklost 9, avtorjev Jelke Razpotnik in Damjana Snoja, se v poglavju Koliko žrtev je povzročila druga svetovna vojna navaja naslednje: »V vojni na ozemlju bivše Jugoslavije (1991–95) se je dogajal genocid nad Srbi, Hrvati in Muslimani. Srbi so v Bosni in Hercegovini izvajali »etnično čiščenje« nad muslimanskim prebivalstvom. V Srebrenici so Srbi leta 1995 pobili približno 10.000 Muslimanov ...« (Razpotnik, Snoj 2015, 50)

Zapis o genocidu v Srebrenici je predstavljen skopo, neustrezno in predvsem netočno, kar pa ne preprečuje zavajanja in dvoumnosti razumevanja zapisane vsebine. Spomnimo na pomen besede genocid, ki jo SSKJ razlaga kot »načrtno uničevanje« katerekoli skupine ljudi. Vsaka vojna je neizprosna in vsaka prinese trpljenje, treba je pa razlikovati metode vojskovanja. V primeru genocida v Srebrenici govorimo o načrtovanem procesu, sistematičnem iztrebljanju (primer množičnih grobišč tudi v drugih delih BiH), katerega glavna motivacija so predvsem etnične razlike. Zato je tudi sam vrstni red zapisa »dogajal se je genocid nad Srbi, Hrvati in Muslimani« popolnoma nesmiseln in globoko žaljiv. Med drugim je genocid storjen nad Bošnjaki in ne Muslimani z veliko začetnico. Upravičeno se postavlja vprašanje odgovornosti recenzijske skupine, ki je odobrila takšen zapis.

Haaško Mednarodno sodišče za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije je dogodke v Srebrenici julija 1995 označilo za genocid. Šola predstavlja polje sistematične socializacije in oblikovanje vedenja. Med drugim je šola lahko tudi glavni način in sredstvo za razmnoževanje različnih ideologij. In ravno učbeniki so tu pomemben vir, kot množični posredovalci javnega diskurza imajo netočne informacije lahko resne posledice, saj učbeniki ne samo da opisujejo, razlagajo in interpretirajo dogodke, ampak posredujejo tudi vrednostne sodbe glede vsebine.

Treba je opozoriti, da se genocid nikoli ne zgodi kar tako. V genocid vodi niz okoliščin, ki se dogajajo ali oblikujejo na način, da bi se ustvarilo vzdušje, ki lahko privede do genocida. Študija Gregoryja H. Stanton, objavljena na spletni strani www.genocidewatch.net, navaja deset faz genocida. Zadnja faza je zanikanje. Do zanikanja vodi sistematična kampanja, v kateri se življenja ljudi menjajo do neprepoznavnosti in s tem tudi vedenje o dogajanju v Srebrenici julija 1995. Ta je pravzaprav nadaljevanje genocida, genocid po genocidu. Upamo, da se dejanski kurikulum, torej tisti, ki predstavlja realnost učenčeve izkušnje, razlikuje od tistega uradnega, učbeniškega. Cilj spominskega programa 8372 živih spominov je med drugim tudi nenehno opozarjanje na genocid in postgenocidne procese. Zavedamo se, da smo nemočni proti šolskemu ideološkemu aparatu, vendar to še ne pomeni, da ne bomo opozarjali na brezmejnost človeškega zla do zadnjega atoma moči, saj želimo biti na strani tistih, ki verjamejo, da je genocid proces, ki se mu je mogoče postaviti po robu ali ga celo preprečiti. Zbrana skupina prostovoljcev spominskega programa bo zato še naprej vplivala na razvijanje zgodovinske zavesti in ohranjanje spomina na žrtve genocida v Srebrenici.

ELA PORIĆ

magistrica kulturologije in vodja spominskega programa 8372 živih spominov